

Нормурзаев У.Х.,
фалсафа доктори (PhD)
Давлат солиқ қўмитаси
Малака ошириш маркази

ТУРИЗМ СОҲАСИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ҲАМДА ҚўЛЛАБ-ҚУВВАТЛАШ БОРАСИДА СОЛИҚ ИМТИЁЗЛАРИНИ АҲАМИЯТИ

THE IMPORTANCE OF TAX INCENTIVES FOR THE DEVELOPMENT AND SUPPORT OF TOURISM.

ВАЖНОСТЬ НАЛОГОВЫХ ЛЬГОТ ДЛЯ РАЗВИТИЯ И ПОДДЕРЖКИ ТУРИЗМА

Аннотация. Ўзбекистонда иқтисодиёт тармоқларига салбий таъсирни юмшатиш ва бюджет сиёсатини амалга ошириш имкониятлари солиқ тўловчиларни қўллаб-қувватлаш мақсадида кўриляётган чора-тадбирлар таҳлил қилинган ҳолда туризм соҳасини ривожлантириш орқали тадбиркорлик субъектларига қулай шарт-шароитлар ва имкониятлар яратиш бўйича хулоса ва таклифлар ишлаб чиқилган.

Таянч иборалар: пандемия, туризм соҳаси, ички туризм, халқаро туризм, туристик хизматлар, бюджет сиёсати, инқироз, бюджет, солиқ имтиёзлари, солиқ маъмурчилиги, тадбиркорлик субъектлари, солиқ ҳисоботи, солиқ тушумлари, солиқ имтиёзлари, солиқ, солиқ ставкаси, преференция.

Abstract. The analysis of measures taken to mitigate the negative impact on the economy of Uzbekistan and the ability to implement fiscal policy to support taxpayers, draws conclusions and proposals to create favorable conditions and opportunities for businesses through the development of tourism.

Key words: pandemic, tourism industry, domestic tourism, international tourism, tourism services, budget policy, crisis, budget, tax benefits, tax administration, business entities, tax reporting, tax revenues, tax benefits, tax, tax rate, preference.

Аннотация. Анализ мер, принимаемых в Узбекистане для смягчения негативного воздействия на отрасли экономики и поддержки налогоплательщиков в реализации налогово-бюджетной политики по созданию благоприятных условий и возможностей для бизнеса за счет развития туризма сделаны выводы и рекомендации.

Ключевые слова: пандемия, туризм, внутренний туризм, международный туризм, туристические услуги, бюджетная политика, кризис, бюджет, налоговые льготы, налоговое администрирование, субъекты хозяйствования, налоговая отчетность, налоговые поступления, налоговые льготы, налог, налоговая ставка, преференция.

Ўзбекистонда туризм фаолиятини ривожлантириш бўйича амалиётга жорий қилинган меъёрий-ҳукукий ҳужжатларининг ижроси ва уларнинг самарадорлиги ҳамда туризм соҳасини янада ривожлантиришни солиқлар орқали рағбатлантириш масалаларига эътибор қаратилган. Президентимиз Шавкат Мирзиёевнинг 2019 йил 31 декабрда парламент

палаталари раҳбарлари, ҳукумат аъзолари, вазирлик ва идоралараро мутасаддилар билан учрашувда сўзлаган маърузасида, «2020 йилда мамлакатимизга туристлар оқимини 7,5 миллион кишига етказиш ва хизматлар экспортини 1,5 миллиард доллардан ошириш» бу соҳадаги энг устувор вазифа эканлигини кўрсатиб ўтилган. Бу фикр сўнгги йилларда туризм соҳасига бўлган катта эътибор натижасида жадал суръатлар асосида ривожланиш ва охириги 3 йилдаги статистик маълумотларга асосан айтиб ўтилган бўлиб, бунда, албатта, ҳеч ким кутмаган коронавирус пандемия каби форс-мажор ҳолатлари эътиборга олинмаган. Мамлакатимизда 2019 йилнинг ўзида туризм соҳасини жадал суръатлар билан ривожлантириш ва уни иқтисодиётнинг стратегик тармоқлардан бирига айлантириш бўйича 15 та янги норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар қабул қилинди. Дунёнинг 86 та давлати билан 7–60 кунга амал қилувчи визасиз режим, 36 та давлат билан транзит визасиз режим ва 57 та давлат билан электрон шаклдаги визавий режимнинг жорий қилиниши, хорижий ташриф буюрувчилар сонининг кескин ошишига сабаб бўлди.

Таҳлил ва натижалар муҳокамаси. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 3 апрелдаги «Коронавирус пандемияси даврида аҳоли, иқтисодиёт тармоқлари ва тадбиркорлик субъектларини қўллаб-қувватлашга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги ПФ-5978-сонли Фармони тасдиқланди. Мазкур Фармонни 4-бандига асосан 2020 йилнинг 1 апрелидан 31 декабрга қадар даврда туроператорлар, турагентлар ва туризм соҳасида меҳмонхона хизматлари (жойлаштириш хизматлари) кўрсатувчи субъектлар, «Uzbekistan Airways» АЖ ва унинг таркибий бўлинмалари, «Uzbekistan Airports» АЖ ҳамда акциядорлик жамиятининг таркибига кирувчи аэропортлар ва «Ўз-эронавигация маркази» ДУКлар юридик шахслардан олинadиган ер солиғи ва юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқни тўлашдан озод қилиниб, ижтимоий солиқни камайитирилган ставкада 1 фоиз миқдорида тўланиши белгиланди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 28 майдаги «Коронавирус пандемиясининг салбий таъсирини камайитириш учун туризм соҳасини қўллаб-қувватлашга доир кечиктириб бўлмайдиган чора-тадбирлар тўғрисида»ги ПФ-6002-сонли Фармони қабул қилинди. Ушбу ҳужжатга мувофиқ, туризм соҳасида фаолият юритаётган тадбиркорлар учун 2020 йил 1 июндан 31 декабрга қадар фойда солиғи ставкаси белгиланган ставкага нисбатан 50 фоизга камайитирилди ҳамда 2020 ва 2021 йил якунлари бўйича зарарларни чекланмаган миқдорда ўтказиш ҳуқуқи берилди. Фойда солиғи ставкасининг 50 фоизга пасайтирилиши натижасида туризм соҳасидаги корхоналар ихтиёрида июнь-декабрь ойларида 15,2 млрд. сўм маблағ қолиши кутилмоқда. Шундан, меҳмонхона фаолиятини амалга оширадиган 184 та корхона томонидан давлат бюджетига бир ойда ўртача 968,2 млн. сўм миқдорида фойда солиғи келиб тушади. Солиқ ставкасининг пасайтирилиши натижасида уларнинг ихтиёрида 3,4 млрд. сўм маблағ қолади. Мавжуд 267 туроператор ва турагентлар учун ўртача бир ойлик фойда солиғи қарийб 3,4 млрд. сўмни ташкил этади. Имтиёзлар қўлланилиши натижасида улар ихтиёрида 11,8 млрд. сўм миқдорида маблағ қолмоқда.

Бундан ташқари, Солиқ кодексининг 426-моддасида, юридик шахсларнинг ер солиғи объектини аниқлашда солиқ солиш объекти сифатида ҳисобланмайди деб 7-хатбошида «...туризмни ташкил этиш учун тегишли муассасалар ҳамда ташкилотларга берилган ер участкалари солиқ солишдан озод»- қилиш белгиланган.

Шунингдек Солиқ кодексининг корхона ва ташкилотларнинг айланмадан олинadиган солиқларда 464-моддаси иккинчи қисмининг 3-бандида Солиқ солинадиган база ушбу

модданинг биринчи қисмида назарда тутилган чегирмалардан ташқари қуйидагилар учун камайтиради: -деб «туризм фаолияти субъектлари учун – туристик хизматларни онлайн бронлаштириш ва сотиш учун яратилган дастурий маҳсулотларни ҳамда ахборот тизимларини жорий этишга йўналтирилган маблағлар суммасига» – кўрсатилган.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 4 майдаги «Ўзбекистон Республикаси Президентининг айрим фармонларига ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида»ги ПФ-5033-сон Фармонида мувофиқ, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2005 йил 11 апрелдаги ПФ-3594-сонли Фармонида ўзгартириш киритилиб, тўғридан-тўғри хусусий хорижий инвестициялар учун бериладиган имтиёзлар жорий этиладиган иқтисодий тармоқлари рўйхатига 21-банд билан туризм, меҳмонхона хизматлари, туризм хизматлари, тематик хиёбонларни ташкил қилиш (турли ёшдаги ташриф буюрувчиларнинг эҳтиёжини қондиришга қаратилган хизматларни кўрсатувчи битта ёки бир нечта мавзу бўйича ташкил қилинган кўнгилочар хиёбон, хиёбонлар ансамбли) фаолияти киритилди. Бунда имтиёзлар 2017 йил 1 июндан бошлаб меҳмонхона ва туристик хизматларига имтиёзлар қўлланилади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2016 йил 2 декабрдаги «Ўзбекистон Республикасининг туризм соҳасини жадал ривожлантиришни таъминлаш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПФ-4861-сон Фармонининг 12-бандига мувофиқ юридик шахсларга белгиланган тартибда сертификатланган камида 4 юлдузли даражадаги меҳмонхона ва мотелларни фойдаланишга топширилган санасидан бошлаб, улар юридик шахсларнинг фойда солиғи, ер солиғи ва мол-мулк солиғи, шунингдек юридик шахсларнинг ягона солиқ тўлови тўлашдан 5 йил муддатга озод қилинди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 5 декабрдаги «Чорвоқ» эркин туристик зонасини ташкил этиш тўғрисида»ги ПФ-5273-сон Фармонининг 3-бандига мувофиқ, эркин туристик зона эркин иқтисодий зона ҳисобланиши, эркин туристик зона ва эркин туристик зона иштирокчилари сифатида рўйхатга олинган тадбиркорлик субъектларига эркин иқтисодий зоналар тўғрисидаги қонун ҳужжатларининг қоидалари, шу жумладан, эркин иқтисодий зоналар ва улар иштирокчилари учун назарда тутилган барча имтиёз ва преференциялар татбиқ этилиши белгиланди.

Бундан ташқари, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 19 майдаги «2017–2019 йилларда Бухоро шаҳри ва Бухоро вилояти туристик салоҳиятини жадал ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПҚ-2980-сон қарорнинг 10-бандига мувофиқ, «Қадимий Бухоро» туристик ҳудудида фаолият олиб бораётган корхоналар, шунингдек инвестиция компаниялари 2020 йил 1 январга қадар юридик шахслардан олинadиган мол-мулк солиғи, фойда солиғи, ер солиғи, ягона солиқ тўлови ва мажбурий ажратмалардан озод қилинди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 7 февралдаги «Ички туризмни жадал ривожлантиришни таъминлаш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПҚ-3514-сон қарорининг 8-бандига мувофиқ, 3 йил муддатга 2018 йил февралдан бошлаб, иш берувчининг туризм соҳасида фаолият кўрсатиш бўйича лицензияга эга бўлган субъектлардан ходимлар ва уларнинг оила аъзолари учун республика бўйлаб туристик йўлланмаларни сотиб олиш харажатлари ходимнинг даромади сифатида кўриб чиқилмайди ҳамда юридик шахсдан олинadиган фойда солиғини ҳисоблаб чиқишда чегириб қилиниши, жисмоний шахсларнинг солиққа тортиладиган даромадлари Ўзбекистон Республикаси бўйлаб туристик йўлланмаларни туризм соҳасида фаолият кўрсатиш бўйича лицензияга эга бўлган

субъектлардан сотиб олишга йўналтирилган харажатлар суммасига камайтиради. Бунда туристик йўлланма (айирбошладиган ваучер), авиа ва темир йўл чипталари, автотранспорт ташкилотларининг ҳисоб-фактуралари (чипталари) ва жойлаштириш воситалари чеклари тасдиқловчи ҳужжатлар ҳисобланиб, туризм соҳасида фаолият кўрсатадиган субъектларнинг солиқ солинадиган базаси Ўзбекистон туризм бренди ва «Uzbekistan.travel» сайти рекламаси бўлган босма маҳсулотларни (хариталар, рисоалар, буклетлар, флайерлар ва бошқалар), сувенир ва қадоқлаш маҳсулотларини (сумкалар, пакетлар, мактаб дафтарлари, ёрлиқлар, ғилофлар, кийим-кечаклардаги ва ошхона анжомларидаги ёзувлар) тайёрлаш ва чоп этишга йўналтириладиган харажатлар суммасига камайтилиши белгиланди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 3 февралдаги «Ўзбекистон Республикаси туризм салоҳиятини ривожлантириш учун қулай шароитлар яратиш бўйича қўшимча ташкилий чора-тадбирлар тўғрисида»ги ПФ-5326-сон Фармонинг 8-бандига мувофиқ, асосий фаолият тури тематик хиёбонлар хизматларини ташкил қилиш бўйича юридик шахсларни, улар томонидан тематик хиёбонлар фойдаланишга топширилган кундан эътиборан 3 йил муддатга – юридик шахслардан олинadиган фойда солиғи, ер солиғи ва мол-мулк солиғи, шунингдек, ягона солиқ тўловини тўлашдан, Фармоннинг 10-бандига мувофиқ, 2018 йилнинг 1 январидан эътиборан туризм маҳсулотларини сотиш ва/ёки туризм хизматларини онлайн брон (банд) қилиш бўйича хизмат кўрсатувчи хўжалик юритувчи субъектларнинг солиққа солинадиган базаси электрон хизматларни, жумладан, электрон тўловлар, брон (банд) қилиш, эквайринг ва бошқа хизматларни, шунингдек, туризм хизматларининг замонавий турларини таклиф қилувчи ихтисослаштирилган интернет-сайтлар ва порталларни йўлга қўйишга йўналтирилган харажатлар миқдорига ва ўз ҳудудида Интернет тармоғига симсиз бепул уланиш ҳудудларини (Wi-Fi) ўрнатган хўжалик юритувчи субъектларнинг солиқ солинадиган базаси, шу жумладан ягона солиқ тўлови бўйича базаси тегишли сифатдаги симсиз уланиш ҳудудини кенгайтириш учун асбоб-ускуналарни харид қилиш ва интернет-трафикни сотиб олишга йўналтирилган харажатлар миқдорига камайтилиши белгиланди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 сентябрдаги «Тошкент шаҳрида «Эски шаҳар» Туризм зонасини ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПҚ-3260-сон қарорнинг 7-бандига мувофиқ белгиланган тартибда тасдиқладиган рўйхат бўйича, «Эски шаҳар» Туризм зонаси ишга туширилган кундан бошлаб 7 йил муддатга «Inter Tourism» МЧЖ қўшма корхонаси юридик шахслардан олинadиган фойда солиғи, мол-мулк солиғи, ер солиғи, шунингдек Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Республика йўл жамғармасига мажбурий ажратмалардан, «Эски шаҳар» туризм зонаси ишга туширилган кундан бошлаб 3 йил муддатга «Эски шаҳар» туризм зонаси ҳудудида ташкил этиладиган тадбиркорлик объектлари, маданий-маърифий ва маънавий-диний маҳсулотлар ва хизматларни реализация қилиш дўконлари ва ҳунармандчилик устаконалари юридик шахслардан олинadиган фойда солиғи, ободонлаштириш ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш солиғи, микрофирмалар ва кичик корхоналар учун ягона солиқ тўлови тўлашдан озод этилди.

Вазирлар Маҳкамасининг 2017 йил 15 мартдаги 137-сонли қарори билан тасдиқланган «Ўзбекистон Республикаси ҳудудида туристик (меҳмонхона) йиғимни ундириш тартиби тўғрисида»ги Низомнинг 8-бандига асосан жойлаштириш воситалари ва даволаш муассасалари ундирадиган уларнинг махсус ҳисобрақамига тушган туристик (меҳмонхона)

йиғим миқдори жойлаштириш воситалари ҳамда даволаш муассасаларининг тушуми (фойдаси) ҳисобланмайди. Шунингдек, мазкур низомнинг 4-бандида меҳмонхона хизматларини кўрсатишда юридик ва жисмоний шахсларга тўлов учун ҳисоб (инвойс, квитанция, ҳисоб-фактура) ҳамда меҳмонхона хизматлари қиймати ва яшаган кунлари учун ундирилган туристик (меҳмонхона) йиғимнинг умумий миқдорини кўрсатган ҳолда меҳмонхона хизматлари кўрсатилганлигини тасдиқловчи ҳужжатлар (ҳисоб-фактура, бажарилган ишлар ва/ёки кўрсатилган хизматлар далолатномаси) тақдим этилиши белгиланган.

Вазирлар Маҳкамасининг 2002 йил 2 сентябрдаги «Ўзбекистон Республикасида меҳмонхона бизнеси ва халқаро туризмни янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги 310-сонли қарорининг 9-бандида янгидан ташкил этилаётган қўшма корхоналар ва «Отель Ўзбекистон» қўшма корхонасига кредитларни қайтариш даврида, бироқ кредит шартномаларида белгиланган муддатлардан ортиқ бўлмаган даврда, даромад (фойда)дан олинадиган солиқдан, қўшилган қиймат солиғидан, мулк солиғидан, ер солиғидан озод қилинсин, солиқ имтиёзлари берилиши натижасида бўшаб қоладиган маблағлар белгиланган тартибда тўлиқ миқдорда меҳмонхоналарни реконструкция қилиш ва қуриш учун жалб қилинган кредитларни қайтаришга йўналтирилиши назарда тутилган.

Мамлакатимизга 2019 йилда Ўзбекистонга 6748500 та турист келган бўлса, 2018 йилда бу кўрсаткич 5346200 та кишини ташкил этиб, 2018 йилнинг шу даврига нисбатан 26,2 фоизга ўсган. Энг кўп сайёҳлар Марказий Осиё минтақасидан келганлар – 5764500 та киши. МДХ мамлакатларидан 495600 та сайёҳ келди. МДХдан ташқарида бўлган мамлакатлардан ташриф буюрувчилар сони 488400 тани ташкил қилди. Сайёҳларнинг аксарияти Қозоғистон, Тожикистон, Қирғизистон, Туркменистон, Россия Федерацияси, Туркия, Афғонистон, Хитой, Корея Республикаси ва Ҳиндистондан келган.

Туристлик хизматлар экспортининг ҳажми 2019 йил якунларига кўра, туристик хизматлар экспортининг ҳажми 1313032 АҚШ долларини (2018 йилда 1041089) ташкил этди ва 2018 йилнинг шу даврига нисбатан 26,1 фоизга ўсди. Турар жой биноларининг умумий сони 1188 донага етди, шу жумладан 833 меҳмонхона, 214 ётоқхона ва шунга ўхшаш бошқа 141 турдаги бинолар. Бундан ташқари, 2019 йилда хона заҳираси бўлган жой бинолари сони 26147 донага етди. Туроператорлар сони 2019 йилда 1482 тага етди, 2018 йилда эса 983 тани ташкил этган.

ХУЛОСА ВА ТАКЛИФЛАР

1. Солиқ имтиёзлар турларига самарадорликни баҳолашда қуйидагилар қўлланилиши керак бўлади. Солиқ имтиёзлар, солиқларни кечиктириш ёки қисмларга бўлиб тўлаш, йиғимлар ва бошқа мажбурий тўловлар, божхона имтиёзлари ва божхона тўловларидан озод этилиши, субсидиялар ва нарх преференциялари, давлат мулкани имтиёзли бозордан паст нархда реализация қилиш, ижарага бериш, хўжалик юритувчи субъектларга товарларни, ер участкаларни, ер ости бойликлардан фойдаланиш ҳуқуқини бозор (биржа) нархдан паст ёки қулайроқ шартларда тақдим этилиши, товарларни ишлаб чиқаришда ва сотишда эксклюзив ҳуқуқлар бериш.

2. Индивидуал солиқ имтиёзлар самарадорлигини баҳолашда қуйидаги кўрсаткичларга эътибор бериш керак. Товар (иш, хизмат)лар етказиб беришда берилган эксклюзив ҳуқуқлар, субъектларнинг бозорда рақобатбардошлиги, товарларни етказиб берувчиларнинг бошқа етказиб берувчиларга нисбатан ишлаб чиқариш ҳаражатларини кўпайиши.

3. Солиқ имтиёзларидан бўшаган маблағларни мақсадли ишлатилиши юзасидан назорат тизимини яратиш. Имтиёзлардан бўшаган маблағлар мақсадли йўналтирилганлиги юзасидан солиқ тўловчилар томонидан тақдим қилиниши лозим бўлган солиқ ҳисоботлари шакллари тақомиллаштириб, солиқ тўловчида мазкур имтиёзлардан фойдаланиш ҳуқуқи юзага келган ва тугаш вақтини солиқ тўловчилар кесимида юритилиш тизимини яратиш ҳамда ҳисоботларни топширмаган ёки ишончсиз ҳисобот тақдим қилган солиқ тўловчилар имтиёзларини бекор қилиш тизимини яратиш лозим.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёевнинг парламентга мурожаатномаси. 24.01.2020 йил.
2. Ўзбекистон Республикаси Солиқ кодекси. –Т.: Фафур Ғулом нашриёт уйи, 2020. 640-б.
3. Ўзбекистон Республикаси давлат солиқ қўмитаси маълумотлари. www.soliq.uz.
4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 3 апрелдаги «Коронавирус пандемияси даврида аҳоли, иктисодиёт тармоқлари ва тадбиркорлик субъектларини қўллаб-қувватлашга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги ПФ-5978-сонли Фармон.
5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 28 майдаги «Коронавирус пандемиясининг салбий таъсирини камайтириш учун туризм соҳасини қўллаб-қувватлашга доир кечиктириб бўлмайдиган чора-тадбирлар тўғрисида»ги ПФ-6002-сонли Фармон.
6. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 4 майдаги «Ўзбекистон Республикаси Президентининг айрим фармонларига ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида»ги ПФ-5033-сон Фармон.
7. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2016 йил 2 декабрдаги «Ўзбекистон Республикасининг туризм соҳасини жадал ривожлантиришни таъминлаш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПФ-4861-сон Фармон.
8. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 5 декабрдаги «Чорвоқ» эркин туристик зонасини ташкил этиш тўғрисида»ги ПФ-5273-сон Фармон.
9. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 19 майдаги «2017-2019-йилларда Бухоро шаҳри ва Бухоро вилояти туристик салоҳиятини жадал ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПҚ-2980-сон қарор.
10. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 7 февралдаги «Ички туризмни жадал ривожлантиришни таъминлаш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПҚ-3514-сон қарор.
11. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 3 февралдаги «Ўзбекистон Республикаси туризм салоҳиятини ривожлантириш учун қулай шароитлар яратиш бўйича қўшимча ташкилий чора-тадбирлар тўғрисида»ги ПФ-5326-сон Фармон.
12. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 сентябрдаги «Тошкент шаҳрида «Эски шаҳар» Туризм зонасини ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПҚ-3260-сон қарор.
13. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 16 августдаги «2018–2019 йилларда туризм соҳасини ривожлантириш бўйича биринчи навбатдаги чора-тадбирлар тўғрисида»ги ПҚ-3217-сонли қарор.
14. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2017 йил 30 июнда «2017–2019 йилларда Самарқанд шаҳри ва Самарқанд вилоятининг туризм салоҳиятини жадал ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида»га 450-сонли қарор.
15. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2002 йил 2 сентябрдаги «Ўзбекистон Республикасида меҳмонхона бизнеси ва халқаро туризмни янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги 310-сонли қарор.
16. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2017 йил 15 мартдаги «Ўзбекистон Республикаси ҳудудида туристик (меҳмонхона) йиғимни ундириш тартиби тўғрисида»ги 137-сонли қарор.

Норов А.Р.,
ТДИУ «Банк иши ва инвестициялар»
кафедраси PhD

Норова Н.Н.,
ХТВ тасарруфидаги ТФИДУМ
ўқитувчиси
e-mail: norova.nozima@list.ru

ТАДБИРКОРЛИК СУБЪЕКТЛАРИНИ МОЛИЯЛАШТИРИШ ЙЎЛИ БИЛАН ИШ ҲАМКОРЛИК СОНИНИ ОШИРИШ МЕХАНИЗМЛАРИ

МЕХАНИЗМЫ УВЕЛИЧЕНИЯ КОЛИЧЕСТВА РАБОЧИХ МЕСТ ЗА
СЧЕТ ФИНАНСИРОВАНИЯ СУБЪЕКТОВ ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ

MECHANISMS FOR INCREASING THE NUMBER OF JOBS
THROUGH FINANCING OF BUSINESS ENTITIES

Аннотация. Тадбиркорлик субъектларини ривожлантириш орқали аҳоли бандлиги ва ишбилармонлик муҳитини таъминлаш юзасидан амалий таклифлар келтирилган.

Таянч сўзлар: тадбиркорлик субъекти, ялпи ички маҳсулот, банк кредити, аҳоли бандлиги.

Аннотация. В статье предлагаются предложения по обеспечению занятости за счет развития субъектов предпринимательства.

Ключевые слова: субъектов предпринимательства, валовой внутренний продукт, банковский кредит, занятость.

Abstract. The article proposes proposals for ensuring employment through the development of business entities.

Key words: business entities, gross domestic product, bank loans, employment.

Пандемиянинг мамлакат иқтисодиётига салбий таъсири ва аҳолининг бандлигини таъминловчи асосий йўналишларидан бири бу тадбиркорлик субъектларини ривожлантиришдир.

Жаҳондаги тараққий этган мамлакатларда тадбиркорлик субъектлари томонидан кўрсатилаётган хизматлар, мамлакат ялпи ички маҳсулотларидаги улуши 70–75 %ни ташкил этади.

Иқтисодиётда банд бўлган аҳолининг асосий қисми ҳам шу соҳада банд бўлиб, улар Японияда 70 %ни, АҚШда 80 %дан кўпроқни ташкил қилади. Тадбиркорлик субъектлари фаолиятининг 90 %гача бўлган қисми тижорат банкларининг кредитлари ҳисобидан молиялаштирилади (1-расм). Ривожланган иқтисодиётга эга мамлакатлар тажрибасига кўра, тадбиркорлик субъектлари фаолиятини молиялаштиришнинг асосий йўналиши бу тижорат банклари томонидан кредитлаш ҳисобланади¹. Жаҳон банки томонидан «45 та

¹ Манба: <http://aftershock.news>, www.export.by/act/doc@mode, <http://aftershock.news> – сайт маълумотларидан фойдаланилди.